

Genbank for bevaring af genomiske ressourcer til kartoffelforædling

Resume

Genbanken sørger for at gamle sorter, forældrelinjer, udenlandske sorter mm. Med værdifulde eller potentielt værdifulde egenskaber eller gener for fremtidigt forædlingsarbejde og forskningsprojekter. Derudover er der museumssorter der er til rådighed for private, museer mm. Til dyrkning i sæsonen, for at repræsenterer og fremvise disse historiske sorter.

Et udpluk af de historiske museums sorter har været dyrket i marken og vil blive tilbudt til interesserede, i det omfang der er knolde til.

Sortssamlingen af kartofler går tilbage til Landbrugets kartoffelfonds begyndelse og er den eneste større samling af kartoffelmateriale i Danmark. Materialet anvendes i forbindelse med forsøg, forædling og forskning indenfor kartofler. Kartoflerne indeholder vigtige dyrknings-, resistens- og kvalitetsegenskaber som er blevet grundigt kortlagt gennem arbejdet med genbanken.

Materialet er sundt og har en sygdomsstatus, så det kan sendes indenfor EU med plantepas.

Projektets forløb

Kartoffelns biologi gør at alt opbevaring af unikke genotyper skal gøres vegetativt. Det betyder at hvis en genotype ikke skal bruges, men blot skal opbevares i x antal år, kan dette blandt andet gøres in vitro, hvorfor det stadig er muligt indenfor en overskuelig tid starte en ny generation af knolde til dyrkning op. I tilfælde hvor det er aktive genotyper der skal dyrkes, er der brug for enten at dyrke planten i væksthuse eller friland.

Det betyder også at genbanken hos Danespo indeholder begge løsninger. De 13 historiske sorter som museer mm havde at vælge imellem til sæsonen 2025 var dyrket i marken. Men da flere af disse sorter mangler modstandsdygtighed mod flere aktuelle skadegørere, er det nødvendigt at genopstarte dem fra in vitro planterne som er sygdomsfri. Dette er nødvendigt for det første for at kunne lave læggekartofler i det hele taget og for det andet for at kunne levere en tilfredsstillende kvalitet af læggekartofler.

Genbanken vedligeholdt af Danespo A/S indeholdt i 2025 1490 unikke genetiske ressourcer bestående af blandt andet; 104 diploide, 124 vilde og 204 historiske sorter, resten fordeler sig på navngivne-, forsknings- og højværdikloner. Af disse er 1022 genetiske ressourcer i 2024 blevet dyrket i et insekttæt drivhus som led i den kontinuerte fornyelse af in vitro kulturbedholdning. De restende 468 er i invitro.

Til 2025 sæsonen er der således tilsendt materiale af 13 forskellige sorter til 13 forskellige museer og 1 privatperson.

Sortsnavn	Registrerings år	Museumsnavne													
		Museum midtjylland	Det Grønne Museum	Museum Amager	Hjerl hede	Flynderupgård Museet	Museumsgården Karensminde	Tadre mølle	Glud museum	Give-Egnens Museum	Landbrugs og landskabsmuseet i Mosbjerg	Randers Regnskov	Andelslandsbyen Nyvang	Museum Lolland Falster	Aase Thomsen
Brønderslev kartoffel		10	10	10			10				10		25		
Congo		10	10	10			10			10	10	10		10	
Craigs Snow White			10	10			10				10	10		10	
Juli	1891		10	10	10	10	10				10			10	10
King Edward VII	1902		10	10		10	10		10	10	10	10	25		
Magnum Bonum	1876	10	10	10	10		10		10		10			10	
Minea	1962	10	10	10			10				10				
Octavia	1972		10	10			10			10	10	10			
Primula	1939	10	10	10			10			10	10		25		
Reichskanzler	1886		10	10			10		10		10		25		
Tidlig Rosen (Early Rose)	1867	10	10	10	20		10	10	10	10	10	10		10	
Up To Date	1894	10	10	10	10		10			10	10	10			
Webb's Tidlig	1880			10			10		10	10	10			10	

Figur 1: Museumssorter udsendt til sæson 2025, da der endnu ikke er udsendt til 2026

Offentliggørelser vedrørende projektet.

Genbankens offentliggørelser består af:

- Elektronisk henvendelse til en lang række danske museer med informationer om hvilke sorter der kan anmodes om læggekartofler af, samt efterfølgende udlevering.
- Udlevering af læggekartofler af historiske sorter til private personer som følge af henvendelser til Danespo.
- Årlig faglig rapport indsendt til Kartoffelafgiftsfonden.
- Rapport delt på Danespo's hjemmeside.